

Citation style

Blechová, Lenka: review of: Tibor Živković / Vladeta Petrović / Aleksandar Uzelac / Dragana Kunčer (eds.), *Anonymi Descriptio Europae Orientalis. Anonymní popis východní Evropy*, Beograd: Istorijski Inst., 2013, in: *Český časopis historický*, 2014, 3, p. 555-556, DOI: 10.15463/rec.1189720668

First published: *Český časopis historický*, 2014, 3

český časopis historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

vidla komparativní charakter. Knihu Pavla Krafla ocení zejména historici se zaměřením na dějiny církevního práva. Lze však předpokládat, že se toto téma v budoucnu stane také předmětem zájmu právních romanistů, neboť z hlediska římskoprávního jde o pramen dosud neprobádaný.

L. Šmídová Malárová

Tibor ŽIVKOVIĆ – Vladeta
PETROVIĆ – Aleksandar UZELAC –
Dragana KUNČER (edd.)
Anonymi descriptio Europae Orientalis.

Anonymní popis východní Evropy.

Izvori za srpsku istoriju, knjiga 13 /
Latinski izvori, knjiga 2, Istorijski institut
Beograd 2013, ISBN 978-86-7743-102-0.

Descriptio Europae Orientalis (dále DEO) je zeměpisné, hospodářské a politické pojednání, sepsané latinsky neznámým autorem začátkem XIV. století. Popisuje země a kraje Malé Asie a Východní Evropy v sedmi tematických celcích: Konstantinopolské císařství (Byzantium), Albánii, království Rašku (Srbsko), Bulharsko a Rutenii, Uhry, Polsko a Čechy. Rukopisy, ve kterých je DEO zachován, neuvádějí jeho název. V moderní vědě vžitý název díla zavedl polský historik a filolog Olgierd Górka, který vydal první kritickou edici DEO (1916).

Námětem i obsahem má DEO blízko k literárnímu žánru označovanému spojením *de recuperatione Terrae Sanctae*. V řadě rysů však naopak do uvedené kategorie nespádá, protože jeho cílem není podpořit myšlenku křížových výprav za účelem dobytí svatého hrobu. Pokud propaguje myšlenku na vojenskou výpravu, tato by měla být namířena proti východní církvi a v jejím čele by měli stanout titulární císař Konstantinopole Karel z Valois a uherský král Karel Robert.

Górkova domněnka, že spis vznikl v první polovině roku 1308, autor byl Francouz a dominikán ve službách Karla de Valois a většinu

z popisovaných krajín skutečně navštívil, se ukázala správná jen částečně. Moderní poznatky ukazují, že autor čerpal z díla Vincence z Beauvais (*Speculum historiae*) a Bartoloměje Anglického (*De proprietatibus rerum*). Dalším zdrojem DEO mohly být spisy Haythona (Chetuma) z Koriku, ba dokonce se zdá, že DEO se pokusil na Haythonovo dílo navázat. Kromě těchto zdrojů se autor DEO zjevně inspiroval i literárními díly, např. Vergiliovou *Aeneis* a Suetoniovými *Životopisy dvanácti císařů* (zveřejněno 119–122 n. l.).

Jako nesprávná se ukázala rovněž hypotéza, že autor DEO patřil do okruhu blízkých spolupracovníků Karla z Valois. Mnohem pravděpodobnější se jeví možnost, že autor měl blízko ke dvoru papeže Klimenta V. O tom svědčí pozoruhodně přesné informace o jednáních poselstev se srbským a byzantským dvorem. Anonym nenavštívil osobně Řecko, Albánii, Uhry, Polsko, Čechy ani Moravu. Popis byzantského prostředí mohl pocházet od Fulka z Villaretu, pozdějšího velmistra johanitského řádu. Fulk byl členem poselstva vyslaného na jaře roku 1307 k byzantskému císaři Andronikovi II. (1282–1328) za účelem vyjednávání o převzetí ostrova Rhodos. Výjimku tvoří popis Rašky, prozrazující znalosti shromážděné přímo na místě: zeměpisné údaje i dobrá obeznámenost s politickým prostředím skýtají prostor pro hypotézu, že autor byl v Srbsku osobně, snad jako jeden z papežových vyslanců na královském dvoře Stefana Uroše II. Milutina, který slíbil přestoupit na katolicismus, poté však papežova očekávání zklamal.

Pro českého zájemce o knihu bude přitažlivá krátká část DEO, popisující středověkou Bohemii a mentalitu Čechů: Češi jsou popisováni jako zruční lapkové, nijak bojechtiví. Mocní jsou ne snad díky svým zbraním a vojskům nebo velikostí jejich území, ale spíše bohatým nalezištěm stříbra. „Země je bohatá na obilí, ale není v ní k máni víno, leda z dovozu. Pivo však mají Češi dobré. A protože český královský rod vymřel po meči, římský

král se hodlá země zmocnit pro svého syna, ale naráží na odpor českých pánů. Tolik o Bohemii postačí.“

Nová kritická edice s komentářem, vydaná Historickým ústavem Srbské akademie věd a umění (SANU), věnuje pozornost starším historiografickým analýzám. V úvodní části shrnuje dosavadní edice díla, aby se v dalších kapitolách věnovala otázce, jak se na DEO dívá moderní věda. V kapitole o narativních pramenech otevírá otázkou případných zdrojů díla, jejichž určením se podařilo zjistit, ve kterých z popisovaných zemí anonym skutečně pobýval. Za důležité považují autoři nové edice rovněž okolí, ze kterého vzešel autor, aby mohli přesněji rozkrýt jeho identitu. Také čas vzniku díla se podařilo určit, a to díky podrobné analýze popisovaných osob a událostí. DEO nemohl vzniknout v první polovině roku 1308, ale o něco později, protože popisuje právě události roku 1308, zejména neúspěšný pokus o obrácení srbského panovníka na katolicismus. V závěrečných kapitolách úvodní části pak věnují pozornost intelektuálním kruhům, soustředěným okolo papeže Klimenta V., jakož i rukopisné tradici a filologické analýze spisu.

Sám text DEO je uspořádán do dvou sloupců, levý představuje kritické vydání textu (na základě pěti rukopisů), v pravém se nachází překlad do srštiny. Jiné než filologické, tedy historické komentáře jsou přiřazeny jako zvláštní oddíl za textem a představují zajímavý náhled do způsobu, jakým anonym pracoval s informacemi, posbíranými z různých zdrojů. Edice je rovněž opatřena genealogickou tabulkou uherských Arpádovců, kterým DEO věnuje nejvíce místa. V závěru publikace nacházíme anglické shrnutí obsahu, bibliografii a jmenný rejstřík.

L. Blechová

Erhard HIRSCH

Generationsübergreifende Verträge reichsfürstlicher Dynastien vom 14. bis zum 16. Jahrhundert

Berlin, Lukas Verlag 2013, 284 s.,

ISBN 978-3-86732-146-4.

Dynastické smlouvy (pro něž němčina užívá specifických pojmů Erbverbrüderungen a Erbbündnisse) jakožto mocensko-politický instrument nepředstavují v mediivistickém bádání novum, stačí připomenout nedávnou knihu Maria Müllera zaměřenou na tuto problematiku v prostředí markrabat brandenburských. Erhard Hirsch nicméně téma pojímá v dosud nejširším komparativním rámci. Práce je zaměřena na středoevropský prostor, na sféru vlivu a zájmů Askánců, Hohenzollernů, Wettinů, landkrabat hessenských a Witeltsbachů.

Na základě rozsáhlého srovnávacího materiálu autor analyzoval kontexty, v nichž se smlouvy uzavíraly, strategie, jež v krátkodobém (a částečně i v dlouhodobém) horizontu sledovaly, jakož i nástroje, kterých k tomu jednotlivé smluvní strany využívaly. „Statisticky“ vyhlížející otázky, kdo s kým smlouvy uzavíral a jaké byly obvyklé počty smluvních stran, dávají ve skutečnosti nahlédnout do celého mechanismu: výrazná převaha smluv uzavíraných pouze dvěma stranami byla stejně charakteristická jako fakt, že každá strana paralelně uzavírala více smluv. Pokud ovšem vyjdeme ze skutečnosti, že žádná smlouva dvou stran nemůže být striktně „separátní“, ale vždycky má větší či menší dopad i na okolí stojící mimo smlouvu, je vcelku evidentní, že jednotlivé smlouvy byly nebo minimálně mohly být pocítovány jako osten zaměřený proti straně či stranám dalším. Ty opět mohly reagovat ve smluvní rovině.

V naznačeném smyslu jsou smlouvy tématem velmi přitažlivým, de facto samostatnou kapitolou středoevropských politických dějin pozdního středověku a raného novověku. Úvahy nad momentální aplikací i pozdějšími